

B.I.R.

892

R.—TOM. XXXVI.—MEM. SECT. LITERARE.

No. 3.

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSEMĂRI AUTOGRAFE

SCRISE INTR'O CARTE VECHE

DE

DOSOFTEIU MITROPOLITUL MOLDOVEI (1663—1686)

ADUNATE DE

I. BIANU

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE.

CU 1 STAMPĂ.

EXTRAS DIN

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXVI

MEMORIILE SECȚIUNII LITERARE.

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ.

VIENA

GEROLD & COMP.

1915.

37.736

Prețul 30 bani.

1172/1937

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

	L. B.
Tom. I. — Sesiunea extraordinară din 1879.	3,50
» II. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1879—80.	5.—
» II. Sect. II.—Discursuri, memorii și notițe (Sfârșit.)	
» III. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1880—1.	5.—
» III. Sect. II. — Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» IV. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1881—2	3.—
» IV. Sect. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» V. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1882—3	3.—
» V. Sect. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VI. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1883—4.	2.—
» VI. Sect. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VII Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1884—5	3.—
» VII. Sect. II.—Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» VIII. Sect. I.—Desbaterile Academiei în 1885—86.	3.—
» VIII. Sect. II. — Memorii și notițe (Sfârșit.)	
» IX.— Desbaterile Academiei în 1886 — 7.	5.—
» X.—Desbaterile Academiei în 1887 — 8	4.—
Indice alfabetic al Analelor pentru 1878—1888	2.—
Tom. XI.—Desbaterile Academiei în 1888—9.	3.—
» XII.—Desbaterile Academiei în 1889—90	3.—
» XII.—Memoriile Secțiunii Literare	2,50
Medicina babelor. Adunare de descântece, rețete de doftorii și vrăjitorii băbești, de <i>Dimitrie M. Lupășcu</i> .—Cu un raport de Prof. <i>I. Bianu</i> .	
Două manuscripte românești din secolul XVII-lea, descrise de P. S. Sa <i>Episcopul Ghenadie</i> al Râmnicului-Noul-Severin	1.—
» XIII.—Desbaterile Academiei în 1890—91	4.—
Raport asupra activității Academiei Române cu ocaziunea serbării de 25 ani a existenței sale, 1866—1891, de <i>D. A. Sturdza</i> .	
Sola, de <i>Carmen Sylva</i> .	
Desrobirea Țiganilor.—Oborîrea pronomiilor și privilegiilor de naștere și de castă.—Emanciparea țăranilor.—De <i>M. Kogălniceanu</i> .	
Prânzul regal dat în onoarea Academiei Române la 1 Aprilie 1891.	
Scrisori adresate Academiei Române la serbarea aniversării a 25 ani dela fundarea ei.	
Odă la jubileul de 25 ani al Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de <i>Zaharia Boiu</i> .	
La jubileul Academiei Române, 1 (13) Aprilie 1891, de <i>Iosif Vulcan</i> .	
» XIV.—Desbaterile Academiei în 1891—2.	2,50
Versuri adresate Academiei Române pentru aniversarea de 25 ani, de <i>Daniil Almășanu</i> .	
» XIV.—Memoriile Secțiunii Literare	4.—
Fabula în genere și fabuliștii români în specie, de <i>Th. D. Speranția</i> .	
Strat și substrat.—Genealogia popoarelor balcanice, de <i>B. P. Hasdeu</i>	1.—
Dimitrie Cichindeal. Date nouă despre viața și activitatea lui. — Discurs de recepțiune de <i>Iosif Vulcan</i> ,—cu Răspuns de <i>V. A. Urechia</i>	1,50
» XV.—Desbaterile Academiei în 1892—3	4,50
Altețelor lor Regale Principelui Ferdinand și Principesei Maria ai României, de <i>D. C. Ollănescu</i> .	
Omagiul artelor, o scenă lirică după Fr. Schiller, adaptată Principesei de coroană Maria a României, cu ocaziunea căsătoriei și venirii în țară a Alteței Sale Regale, de <i>N. Ch. Quintescu</i> .	
Românii din Asia-mică. Relațiune de călătorie, de <i>T. T. Burada</i> .	
» XV.—Memoriile Secțiunii Literare	1,50
Jocuri copilărești culese dela Români din Macedonia, de <i>P. N. Papahagi-Vurdună</i>	—,75
Vrăji, farmece și desfaceri, adunate de <i>S. Fl. Marian</i>	1.—
» XVI.—Desbaterile Academiei în 1893—4	4,50
Satira I contra actualei direcțiuni a poeziei române, de <i>Dumitru C. Ollănescu</i> .	
Odă cu prilejul nașterii Principelui Carol al României, de <i>Dumitru C. Ollănescu</i> .	

LEGATUL
 PROF. V. BOGREA
 1926.

INSEMĂNĂRI AUTOGRAFE

SCRISE INTR'O CARTE VECHĂ

DE

DOSOFTEIU MITROPOLITUL MOLDOVEI (1663—1686)

ADUNATE DE

I. BIANU

Membru al Academiei Române.

Sedința dela 20 Ianuarie 1912.

Catalogându-se cărțile venite la Academie, în urma legii dela 11 Aprilie 1901, din fosta Bibliotecă Centrală a Statului din București, s'au găsit în secția X (Istoria) câteva cari au făcut parte din biblioteca învățatului Constantin Stolnicul Cantacuzino. Aceste cărți au în partea de jos a titlurilor, scrisă cu litere mari și frumoase, însemnarea autografă: *Ex libris Constantini Cantacuzeni*. Se va face o listă de toate la sfârșitul catalogării cărților provenite din Biblioteca Centrală și astfel se va cunoaște partea ajunsă până la noi din biblioteca învățatului frate de Domn (Șerban Vodă 1678—1688) și părinte de Domn (Ștefan Vodă Cantacuzino 1714—1715).

Intre aceste cărți este una care are o deosebită însemnătate, din cauză că, înainte de a fi fost a lui Cantacuzino, fusese a învățatului și vrednicului cărturar contemporan Mitropolitul Moldovei Dosofteiu și are pe titlu însemnări autografe dela amândoi acești fruntași ai vieții intelectuale a neamului nostru în a doua jumătate a Secolului XVII.

Prețiosul titlu se reproduce în facsimile.

Cartea — cum o arată titlul — este: Istoria universală dela începutul lumii până la 1500 scrisă de Ioan Neukler dela Tübingen și continuată până la 1514 de Nicolae Baselius și de alții până la 1544.

Titlul original este: *D. Iohannis Navcleri Praepositi Tubingen. Chronica, succinctim comprehendentia res memorabiles seculorum omnium ac gentium, ab initio mundi usque ad annum Christi nati M. CCCC. Cum Auctario Nicolai Baselij ab anno Domini*

M. D. I. in annum M. D. XIII. Et Appendice noua, cursim memorante res interim gestas, ab anno videlicet M. D. XV. usque in annum praesentem, qui est post Christum natum M. D. XLIII. etc. A fost tipărită la Colonia în 1544.

Pe titlul cărții Mitropolitul Dosofteiu a scris cu mâna lui următoarele două note:

Летописецъ foarte адеврат кѣ ѣ езаѣтсрї ши кѣ чеа православникъ, ши кѣ чеа азтїнѣскъ. Езъ сз афле ла Гѣта митрополїе, л-ам кѣмпзрат.

Adecă :

«Létopiseț foarte adevărat cu 2 văleaturi, și cu cel pravoslavnic, și cu cel latinesc. Să să aple la Sfânta Mitropolie l-am cumpărat».

Mai jos, după arătarea locului și anului tipăririi, Dosofteiu scrie iar despre această carte :

Твѣте ꙗмпзрзцѣнае асмїн скрїе ши времїае ши невоїае Гѣтеї бесарїчї ши невоїїца Гѣцїаор.

Adecă :

«Toate împărățiile lumii scrie și vremile și nevoile Sfintei Besiarici și nevoința Sfinților».

În acest fel arată Dosofteiu cuprinsul acestei cărți, pe care a cumpărat-o, ca să se aple la Mitropolia Moldovei.

Între aceste două însemnări ale lui Dosofteiu, Stolnicul Constantin Cantacuzino scrie pe cea următoare :

„Ашă аѣ фост кѣмпзрат де митрополїтѣа дософѣс; ıар апон ꙗнеѣш сѣфинїца сă л-аѣ дзрѣнт жѣпзїнаѣш дофторѣа Іаков Пїларїн кзнд аѣ фост ла Ішї кѣ вастѣ ла анѣа ꙗхпѣ: ши апон дофторѣа л-аѣ дзрѣнт аѣ Квстандїн Катакѣзїнѣу столнїк“.

Adecă :

«Așă au fost cumpărat de Mitropolitul Dositheu; iar apoi însuș sfinția sa l-au dăruit Jupânului Doftorul İacov Pilarin (1), când au fost la Iași cu oastea la anul 1685: și apoi Doftorul l-au dăruit lu Costandin Catacuzinó Stolnic».

În partea de jos a titlului, sub aceste trei note, este însemnarea autografă:

«Ex Libris Constantini Cantacuzeni».

(1) Iacob *Pillarino*, medic al lui Șerban Vodă Cantacuzino apoi al lui Brâncoveanu. Despre el vorbește Del Chiaro în *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, ed. Iorga, București 1914, pag. 151 și urm.

Impreună cu alte cărți ale Stolnicului, a ajuns și aceasta în biblioteca Colegiului S-tului Sava, din care s'a făcut începutul Bibliotecii Centrale a Statului, și cu întreg materialul acesteia a fost trecută în Biblioteca Academiei prin legea dela 11 Aprilie 1901.

În Biblioteca Academiei cartea are numărul: III 23727. Este în legătură de piele din sec. XVII. Se află în bună stare, dar au fost smulse din ea și sunt pierdute 50 foi și anume foile cu paginile 5—16, 29—42, 61—76, 91—112, 135—144, 147—154, 156—162, 181—182, 189—190, 195—196, 198—200, 309—312.

Mitropolitul Moldovei Dosofteiu mai întâiu, apoi Constantin Stolnicul, în vremea lui lumina Țerii-Românești, au cetit din scoarță în scoarță această groasă carte în folio de 1042 pagine. Cetirea lor a lăsat urme nu numai picăturile de ceară din luminarea cu care își luminau rândurile când cetiau noaptea, dar și multe semne, cuvinte subliniate și numeroase note pe marginea fețelor.

Dau aici toate notele făcute de Mitropolitul Dosofteiu; ele au interesul că ne arată pe neobositul cărturar la masa lui de lucru, îl vedem cu gândurile și preocupările lui intime.

Iacă glosele sau însemnările Mitropolitului Dosofteiu:

- In *Index rerum et verborum* pus la început, după titlu și dedicație:
1. — În dreptul articolului *Alexander papa*: **ΑΣΧΙΜΑ** «azâma», azima.
 2. — Cele 8 articole despre *schisma* sunt toate închise într'un patrat de linii făcute cu cerneală și la margine este scris: **ΕΞ ΛΕ ΚΑΙΤΩΣ** adică: «Să le căutăm.»
 3. — În dreptul articolului *soles tres* sunt arătați trei sori prin trei cercuri cu câte 3 linii orizontale în ele, reprezentând ochii și gura figurii omenesti din soare.
 4. Fol. 1. Lângă titlul marginal: «Regulae tres» este scris: *prawidła trzy zakonów*.
 5. La margine titlurile: «Enos. Gigantes»; — în text subliniat cuvântul „*libidinique*” — jos sub text scris și șters: «libidini lubižnosci požadlinosci».
 6. — în text subliniat cuvântul *papiliones*, jos sub text scris: «papiliones motyli **ΦΑΙΣΤΡΩ** namioty **ΚΩΡΤΣΩ**».
 7. — în text subliniat: *aborsus*, jos sub text scris: «aborsus poronienie, edulium **ΜΑΡΗΚΑΡΕ ΔΑΛΥΕ** adică «mâncare dulce.»

8. Fol. 2. La cuvântul «expiationem» subliniat în text, la margine : **кѡрѡцѡжъ тѡмѡжѡ** adică «curăta tămăia».
9. Fol. 113. *Engaddi*—repetat din text pe margine.
10. Fol. 115. **Сивііае**—pe margine, unde în text este vorba despre Sibile și se dau numele tuturor Sibilelor.
11. Fol. 163. Sub o cruce mare : **СИБІІА.**
12. » 226. O cruce mare în dreptul titlului marginal *Sibylla Cumana*.
13. » 232. Lângă titlul marginal : *Mutij Scaeuolae fortitudo* : **МОГІІА ВОДЖ** (=Moghila Vodă).
14. Fol. 290. În text se vorbește despre «Septuaginta interpretes» la margine cu litere mari : **СЕПТИА.**
15. Fol. 390. În text socoteala anilor dela facerea lumii după deosebite calcule; în margine : **Езѡкѡтѡа ѡерѡа ѡеса** (șterse: **ѡерѡа ѡеса**). — cu altă cerneală : **ѡаслѡ де ай ман мѡатъ въ лѡтъ айем дѡкѡтъ ѡврени** (=1239 de ai mai mult văleat avem decât Evreii).
16. Fol. 391. Lângă nota marginală : *VI. aetas mundi* : **ВЪ ЛѢТѢА.**
17. » 392. în dreptul textului despre *Constantinus, iste fuit ultimus, sub quo et Constantinopolis est capta et in Mahumeti Turcorum imperatoris potestatem redacta...* [Ц]ариград.
18. Fol. 433. Lângă titlul marginal : «Alexander papa» : **с'асъ аиченѡтъ аzyma.**
19. » 453. S. cyprianus.
20. » 468. Lângă titlul marginal : *Crucis inventio*: o mare cruce †
21. » 482. Pe margine, lângă locul unde se vorbește despre S-tul Vasile cel Mare episcopul Capadociei : **ПОМНИМЪ ДЕ ПЗІІНЕ ДЕ УРѢС ЧЕ МЖНѡ СѢТІЙ ВАСІІІЕ** (=pomino (?) de pâine de ordz ce mănăca S-tul Vasile).
22. Mai jos : **СѢТІЙ МЕРКУРІЕ АѢ ШЧИС ПРѢ ІУЛІАН** (=S-tul Mercurie au ucis pre Iulian).
23. Fol. 492. Se vorbește în text despre invazia Hunilor și se spune cum «Cadar Dux Hunnorum», plecând dela lacurile Meotide, a alungat dinaintea lui toate popoarele ce-i stăteau în cale și au ajuns : «in *nigram Cumanam*, quae nunc *Moldavia creditur*.» Cuvintele «*nigram Cumanam*» și «*Moldavia creditur*» sunt subliniate în text și sunt arătate prin cuvântul latin *Nota* scris pe margine.
24. » Sunt de asemenea subliniate în text cuvintele menite a arăta etimologia numelui *Pannonia* dela *panis* : «Haec regio olim à *panis ubertate*, *Pannonia denominata est*.»
25. » Se vorbește apoi despre popoarele cari au locuit acea țară în vechime—între ele sunt numiți și Geții *Getae*.

La margine notele: ρσμλξν̄ий с.рнт гѣцѣй. ѿсте нѣмѣ ρσ.м.ж.н.е.к.к.: гѣцѣѣ. шн вѣт, ѿ вѣтѣ ж. рн лок де гет, шн гѣтѣ ж.

Adecă: «Românii sunt Gheții. Iaste nume rumânesc Gheățu. Un *biet*, o *biată* în loc de *ghet* și *ghiată*.»

26. Fol. 497. Se vorbește despre Impăratul Teodosiu, despre batjocura făcută statuei soției sale Placilla de Antiohieni, al căror oraș voia Impăratul să-l distrugă ca pedeapsă. Un om sfânt numit Macedonius, vine în fugă din Munți, ca să împiedice armata Impăratului și vorbește către doi conducători ai oastei, zicându-le:
- «Spuneți împăratului, că nu este numai împărat, ci și om; «deci să ție seamă nu numai de autoritatea imperiului, ci și «de firea omenească și că fiecare om este făcut după chipul lui «Dumnezeu. Dacă așa de greu suferă dânsul batjocura făcută «statuei soției lui, care nu are vieță, oare nu va cădea și mai «greu lui Dumnezeu răul făcut chipului viu al lui. Oamenii «pot face multe statui ale soției în locul celei stricate, dar să «se aducă la vieță chipul lui Dumnezeu, nu poate nici un om.»
- La margine, lângă această cuvântare: **сз цнй ѿчѣста** (=să știți aceasta).
27. Fol. 516. In text: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis*. La margine: † **Сѣтый Бѣ, Сѣтый крѣпкий, Сѣтый Бесзмзртный помнши нас**.
28. Fol. 517. Lângă titlul marginal: *Eudoxia Hierusalem petit* nota: Eudocia **Евдокіа**.
29. Fol. 530. Titlul marginal: *Disputatio catholicorum cum Vandalis*; în text despre Unitatea S-tei Treimi; cunoscuta discuție despre pogrîrea S-tului Duh dela Tatal și dela Fiul. Dosofteiu subliniează în text vorba *ac* (și), pune la margine vorba *per*, iar în lungul marginii albe scrie: **миншнатѣ Θεολογίε** (=minunată Theologie!).
30. Fol. 584. In text: Constantinus iunior Heraclij & Eudoxiae filius, numele Eudoxiae subliniat; la margine scris: **Χλμз Евдокіа**.
31. Fol. 595. Alături de partea intitulată pe margine: «Justinianus recuperat imperium» este scris grecește: **Ἰουστινιανὸς ἐννομήτης**.
32. » In text este vorba de «Cherronesus» — la margine s'a scris: **Херсонса кржмса** (=Hersonul Crâmul).
33. Fol. 685. Se vorbește în text despre o minune întâmplată în Saxonia: Pe când se slujiă liturghia Nașterii Domnului în biserica S-tului Magnu, 18 bărbați și 15 femei cântau și jucau hora în cimin-

- tirul bisericii și împiedecau pe preot din slujbă; preotul le-a spus să plece, dar ei l-au luat în răs. Atunci preotul i-a blăstămat, în numele Domnului și al S-tului Magnu, să tot cânte și să joace până la anul. Și așa s'a întâmplat: au cântat și au jucat tot anul, fără să înceteze, și în tot anul nici nu i-a ploat, nici roua nu i-a stropit, nici obozeala nu i-a ajuns, nici hainele, nici încălțămintele nu li s'au stricat.
- Dosofteiu scrie în margine: **ѠѠК Д'кѠѠСНСК** (=gioc deag'unsu!).
33. Fol. 713. In text este subliniat numele «*Nicephorus* imperator». La margine: **Никифор Ботаниат**.
 » Mai jos lângă titlul marginal: «Alexij fraus»—este scris: **Комнин**.
 » Mai jos lângă titlul marginal: «Alexius Constantinop. capit et diripit» este scris iar: **Комнин**.
34. Fol. 780. Lângă titlul marginal; «Emanuel II. Græcorum Imp.» este scris **Маншиа Комнин**.
35. » Lângă titlul marginal: «Alexius filius Emanuelis» este: **Комнин**.
36. » Lângă titlul marginal: «Andronicus Alexium necat» este scris: **Комнин**.
37. » Lângă titlul marginal: «Isaac Graecus Imperator» este scris: **Исак**.
38. Fol. 843. Se descrie în text «*Fertilitas Sueviae*» — pe margine Dosofteiu scrie: **че фрѠмсиаце дѠ царѠ, ман [ск] потривѠще кѠ МолдѠва** (=ce frâmsiațe de țară, mai să potriviaște cu Moldova).
39. Fol. 914. La titlul marginal «*strages Christianorum*» povestește înfrângerea oștirilor creștine de Sultanul Baiazid la Nicopole; povestirea se încheie cu cuvintele: «*Gesta feruntur haec anno domini 1396.*» După punct Dosofteiu a pus o cruce; iar lângă titlul marginal: «Stephanus Vuaiuoda» a scris: **СЧС [6906 — 1398] Стефан ВѠДѠ** (subliniat) **фрѠтеле лѠи АлександрѠс вод чѠлѠи вѠтрѠи ман мѠре** (=Ștefan Vodă fratele lui Alexandru Vodă celui bătrân mai mare).
40. Fol. 941. După titlul marginal: «*Graeca ecclesia Romanae unita*» (pe fol. 940) se spun punctele înțelese pentru unire despre botez, împărtașanie, portul preoților, etc. Dosofteiu scrie pe margine: **мѠрѠ-тѠ** (=miră-te).
41. Fol. 942. Lângă titlul marginal: «*Despota Serviae*» este scris: **Диспот**.
42. Fol. 978. După titlul marginal: «*Baissetus Turca*» se vorbește în text despre «*Stephanus Valachiae episcopus*», care a primit oști dela Mateiu regele Ungariei. La margine nota: **Стефан вод чѠл вѠи дела мѠтѠиш краи ч'кѠс лѠат** (=Ștefan Vodă cel bun dela Mătiiaș Crai ce-au luat).

43. Fol. 1019. Lângă titlul marginal: «De ortu seditiois Lutheranae» este scris cuvântul: τσαλαρίη cu care caracterizează pe Luther și soții lui revoltați împotriva stăpânirii Papei.

Nu putem ști — firește — câte asemenea însemnări vor fi fost scrise pe cele 50 foi smulse și pierdute fără îndoială după ce cartea a ieșit din biblioteca lui Constantin Stolnicul ucis de Turci la 1716. Dar notele câte au ajuns până la noi contribuie a ne îmbogăți cunoștința despre fizionomia de cărturar a Mitropolitului Moldovean crescut în Polonia, probabil în școala lui Petru Moghilă Mitropolitul Chievului.

Il vedem cetind cartea latinească din scoarță în scoarță și făcând într'insa însemnări sau glose în limbile latină, polonă, greacă și românească.

Preocupările lui principale sunt de două feluri: *teologice* și de *istorie națională*.

Il interesează despărțirea bisericii creștine în două: a Romei și cea de Răsărit:

Când găsește în indicele alfabetic pomenite articolele despre *Schisma* (despărțirea bisericilor) le închide cu pana într'un patrat de linie și scrie la margine: „*să le căutăm*“ adică să cerceteze cu deosebită băgare de seamă locurile în cari se povestesc evenimentele acestei desbinări fatale.

La numele Papei Alexandru în indicele alfabetic scrie la margine: *azima*, iar în dreptul numelui aceluiaș papa în text (pag. 433) scrie: «s'au început *azyma*» (scriind ultimul cuvânt cu litere latine și cu ortografia polonă), adică instituirea la catolici a împărtășaniei cu *ostie*.

Când se vorbește (pag. 940) despre unirea celor două biserici și despre punctele dogmatice învoite, cari apoi nu s'au ținut, scrie la margine: *miră-te*.

El nu înțelege subtilitățile dogmatice și deosebirile privitoare la portul preoților; un lucru înțelege însă: că este rău pentru creștinătate să fie desbinată. De aceea — când ajunge cu cetirea la locul unde se povestește despre originea despărțirii sau revoltei luterane — țipă cu indignare — în notă pe margine «tălharii!» Probabil credeă că destul rău s'a făcut creștinătății printr'o despărțire, și numește «tălhari» pe cei cari fac acuma o altă despărțire, deși aceasta eră făcută nu în sânul bisericii sale răsăritene, provoslavnice, ci în cea rivală, catolică.

f. Lotru
Lotru

*= mită-t
mită-t*

De altfel cunoștințele teologice și de istorie bisericească ale lui Dosofteiu erau prea modeste, pentru ca el să înțeleagă rostul acestor mari evenimente. Dovada ne-o dă între altele faptul că dânsul — episcop și mitropolit ortodox — cu multă și grea muncă a tradus după polonește în limba românească *Psaltirea versificată* (tipărită la 1673), lucrare eminentemente protestantă, care ce e drept din cauza frumuseții versurilor polone ale poetului Kochanowski — a rămas în întrebuintărea Polonilor chiar și după întoarcerea lor dela protestantism la catolicism.

Lângă observațiile religioase este locul să pomenim notele făcute cu privire la *Sibile* — acele profetese păgâne din antichitatea greco-romană, cari în evul mediu au ajuns un fel de sfinte creștine: până astăzi unele din ele sunt cu numele lor zugrăvite pe pereții din afară ai Bisericii cu Sfinții din București aflătoare la colțul de întâlnire a căii Moșilor cu strada Sfinților.

Unde este vorba în text despre *Sibile* Dosofteiu le scrie pe margine (pag. 115) numele **СИБИЛЪ** (Sibile), iar într'alt loc (pag. 163) pune pe margine o cruce mare și sub ea scrie numele **СИБИЛА** (Sivila), într'un al treilea loc (pag. 226), unde în text este vorba de „*Sibylla Cumana*“, pe margine face iar o cruce mare.

Aceste cruci mari pe margine voesc să arate fără îndoială că în text se vorbește de persoane sfinte de o deosebită însemnătate după credința lui Dosofteiu și a vremii lui.

O asemenea cruce mare pe margine a mai pus doar numai la locul (pag. 468), unde în text se vorbește despre „*Crucis inventio*“ găsirea crucii.

Un document caracteristic despre considerația de sfinte care s'a dat în trecut în biserică noastră (de altfel și în cea apuseană, catolică) Sibilelor este zugrăveala de pe din afară a Bisericii numite «cu Sfinții» din Capitală, așezată unde se întâlnește Calea Moșilor cu Strada Sfinților.

Această biserică a fost zidită la 1728 de Mitropolitul Daniil, după cum dovedește această pisanie (inscripție): «*Ziditu-s-au aciastă sfântă și dumnezeiască biserică den temelîia ei și s-au zugrăvit și s-au înfrumusețat precum să vede cu toată cheltuiala prea sfințitului Mitropolit al Ungrovlahiei chir Daniil... ca să fie în véci pomenire sf. sale și a tot neamului sf. sale și celor ce au ajutat și celor ce vor mai ajuta. Și s-au săvârșit în zioa dentâiu a lunii lui Aprilie leat 7236 (=1729)*» (1).

(1) Greșit publicată de preotul Marin Dumitrescu în *Istoricul a 40 de biserici din România*, t. II, p. 146—147.

Zidul bisericii este împărțit de din afară printr'un brâu în două părți. Pe partea din sus sunt zugrăvite jur împrejur 19 figuri, cari reprezintă «sfinții», după cari s'a dat bisericii numele «cu sfinții» și mai târziu a fost și Strada numită a «Sfinților».

Intre acești «Sfinți» nu este însă nici un singur sfânt adevărat: 10 sunt Sibile, iar 9 sunt filozofi și scriitori elini păgâni (între ei este chiar «Filosofu Stoici», unde numele școalei filozofice a Stoicilor este luat drept nume personal).

Pornind dela ușa bisericii spre dreapta figurile sunt așezate în ordinea următoare, avându-și fiecare numele zugrăvit în dreptul capului — calificativul în dreapta și numele personal în stânga: 1. Filosoful Tales; 2. Filosoful Ermis; 3. Filoș. Aristotel; 4. Filosofu Stoici (sic); 5. Sivila Persica; 6. Sivila Delfica; 7. Sivila Helespontica; 8. Sivila Himeria; 9. Sivila Xantea (numele nesigur fiind aproape șters); 10. Filosofu (numele distrus prin căderea tencuelii); 11. Filosofu Plutarh; 12. Sivila Tiburtina; 13. Sivila Livina; 14. Sivila Frighie; 15. Sivila Cumea; 16. «lui Dumnezeu Sivila Ertria»; 17. Filosofu Foki... idis (literele dela mijlocul numelui astupate de un burlan de coș trântit de vânt); 18. Filosofu Platon; 19. Filosofu Tuchidid.

«Biserica cu Sfinții» este de câțiva ani închisă, pentru că amenință cădere; ea va fi probabil în curând dărâmată sau se va surpă singură; de aceea am crezut de folos să se păstreze însemnare despre «Sfinții» cari i-au dat numele cu care a trăit în Capitala țerii aproape două secole și între cari sunt 10 Sibile.

Alte note pe margine arată locurile unde în text se vorbește despre unii Sfinți: pag. 482 despre S-ții Vasilie și Mercurie; pag. 517, 584 despre Evdochia.

Cu deosebire caracteristice sunt însemnările cari arată preocupările istorice ale Mitropolitului Dosofteiu:

La pag. 232, lângă numele lui *Mutius Scaevola*, tipărit ca titlu marginal, Dosofteiu scrie: „*Moghilă Vodă*“. Este amintirea fantasticei origine tocmai dela *Mutius Scaevola* atribuită familiei Domnești *Movilă* de genealogistul polon Simon Okolski în cartea lui *Orbis Polonus* tipărită în 3 tomuri la Cracovia în anii 1640, 1643 și 1645, tom. II, pag. 226—232.

La pag. 390 socoteli și constatări despre deosebirea între era ebraică și cea bizantină.

Este curioasă nota dela pag. 492 — că «Românii sînt Gheții» — că numele Gheților este cuvîntul românesc de astăzi *biet*, *bieții* pronunțat în forma dialectală moldovenească *ghiet*, *ghieții* (în înțelesul de «sărac»).

La pag. 713 și 780 scrie pe margine românește numele împăraților bizantini despre cari se vorbește în text.

La pag 913 însemnarea despre Ștefan Vodă Domnul Moldovei (1394—1400), fratele și antemergătorul în domnie a lui Alexandru cel Bun.

La pag. 978, unde în text se vorbește despre un Ștefan episcopul (catolic?) al Valahiei, despre care se spune că a primit oști dela Mateiu Regele Ungariei, Dosofteiu, din nebăgare de seamă, face la margine notă privitoare la Ștefan Vodă al Moldovei.

O notă duiosă este cea dela pag. 843, unde în text se vorbește despre fertilitatea provinciei germane Șvania, iar la margine Dosofteiu exclamă: „*Ce frămseate de țară — mai se potrivește cu Moldova!*” «Mai» se potrivește, dar pare că vrea să spună că tot Moldova lui are mai multă «frămseate»!

Iacă ce note de preocupări religioase, științifice și patriotice adaug însemnările scrise pe marginile unei cărți la figura acelui neobosit și îndrăzneț cărturar român care a fost Mitropolitul Moldovei Dosofteiu și care și-a părăsit scaunul și dulcea lui Moldova la 1686 spre a-și trăi restul vieții în surghiun în Polonia.

D. IOHANNIS

NAVCLERI PRAEPOSITI TVBINGEN.

CHRONICA,

succinctim cōprehendentia res memorabiles
seculorū omnium ac gentium, ab initio
mundi vsq; ad annum Christi nati
M. CCCC.

Cum Auctario Nicolai Baselij ab anno Domini
M. D. I. in annum M. D. XIII.

Et Appendice nota, cursim memorante res interim ge-
stas, ab anno videlicet M. D. XV. vsq; in annū
presentem, qui est post Christum natum
M. D. XLIII.

Rhapsodis partim D. Cunrado Tigemanno,
partim Bartholomæo Laurente.

Quid editioni huic tribuendum sit, facile iudicabit is qui vel pri-
mam huius Chronographię editionem probe norit, vel
hanc cum illa seu quavis alia conferre non grauetur.

Handwritten text in Cyrillic script, likely a library stamp or ownership record. The text is partially obscured by the printed text above it. Some legible words include "Coloniz ex officina Petri Quentel, anno Christi na" and "M. D. XLIII. mense Martio."

Ex Libris Constantini Cantacuzeni.

Analele Academiei Române.

	L. B.
Tom. XVII.—Desbaterile Academiei în 1894—5	7.—
Satira IV, de <i>D. C. Ollănescu</i> .	
Ospățul lui Nasidienus. Satira VIII (Cartea II), de <i>D. C. Ollănescu</i> .	
Satira V (Carmen Amoebeum), de <i>D. C. Ollănescu</i> .	
O formațiune adverbială introdusă «fuiorul popii» în limba română, de <i>N. Ch. Quintescu</i> .	
» XVIII.—Desbaterile Academiei în 1895—6	5.—
Notă despre invitarea congreselor științifice internaționale la București, de <i>D. A. Sturdza</i> .	
» XVIII.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	1,50
Românii Bănățeni din punctul de vedere al conservatismului dialectal și teritorial, de <i>B. P. Hasdeu</i>	—,70
Teatrul la Români. Partea I. Datine, năravuri, jocuri, petreceri, spectacole publice, și altele, de <i>D. C. Ollănescu</i>	—,85
» XIX.—Desbaterile Academiei în 1896—7	4,50
» XX.—Desbaterile Academiei în 1897—8	4,50
» XX.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	3,50
Un poet Moldovean din veacul XVIII. Mateiu Millo, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
Teatrul la Români. Partea II. Teatrul în Țara-Românească, 1798—1898. întâiul memoriu, de <i>D. C. Ollănescu</i>	1,60
Teatrul la Români. Partea II. Teatrul în Țara-Românească, 1798—1898. Al doilea memoriu, de <i>D. C. Ollănescu</i>	1,60
Indice alfabetic al <i>Analelor</i> pentru 1889—1898	2.—
Tom. XXI.—Desbaterile Academiei în 1898—9	5.—
» XXII.—Desbaterile Academiei în 1899—1900	6.—
» XXIII.—Desbaterile Academiei în 1900—1901	5.—
» XXIII.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	1,20
Manuscrisele grecesci din Biblioteca Academiei Române, de <i>Constantin Litza</i>	1.—
Cine sunt Albanezii? de <i>B. P. Hasdeu</i>	—,20
» XXIV.—Desbaterile Academiei în 1901—2	6.—
» XXV.—Desbaterile Academiei în 1902—3	5,50
» XXV.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	3,50
Megleno-Românii. Studiu etnografico-filologic. Partea I, de <i>Pericle N. Papahagi</i>	1,40
Megleno-Românii. Studiu etnografico-filologic. Partea II, de <i>Pericle N. Papahagi</i>	1,40
Despre articlu și declinațiune, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,20
Dimitrie Cosacovici și Aromânismul, de <i>C. I. Cosmescu</i>	—,60
» XXVI.—Desbaterile Academiei Române în 1903—4	5.—
» XXVII.—Desbaterile Academiei Române în 1904—5	8.—
» XXVII.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	3.—
Din istoria amuțirii lui «u» final în limba română, de <i>Ovid Densusianu</i>	—,50
Așezarea vorbelor în românește, de <i>Ioan Slavici</i>	—,30
Alfabetul Secuilor și slovele cirilice, de <i>Ioan Pușcariu</i>	—,20
Câteva observațiuni referitoare la scriitorii clasici greci și latini, de <i>Iuliu Valaori</i>	—,30
Graie aromâne, de <i>Per. Papahagi</i>	1,60
» XXVIII.—Desbaterile Academiei Române în 1905—6	5.—
» XXVIII.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	5.—
Ritmica cântecelor de copii, de <i>Dr. Alexandru Bogdan</i>	1.—
Câteva documente de cea mai veche limbă românească, de <i>N. Iorga</i>	1.—
Studii istororomâne, de <i>Sextil Pușcariu</i> , în colaborare cu d-nii <i>M. Bartoli</i> , <i>A. Belulovici</i> și <i>A. Byhan</i>	—,70
Contribuții la istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea și al XIX-lea I. Scriitori bisericești, de <i>N. Iorga</i>	—,60
Contribuții la istoria literaturii române în veacul al XVIII-lea și al XIX-lea. II. Scriitori mireni, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Jocuri de copii, adunate din satul Țepu (Jud. Tecuciu), de <i>Tudor Pamfile</i>	1,40
Poezii populare din Maramureș, adunate de <i>Alexandru Țiplea</i>	1,20
» XXIX.—Desbaterile Academiei Române în 1906—7	8.—
» XXIX.— <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	—,30
Contribuții la istoria literaturii române la începutul secolului XIX. III. Scriitori greci, de <i>N. Iorga</i>	—,30

Analele Academiei Române.

	L. B.
Contribuții la istoria învățământului în țară și în străinătate, 1780—1830, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Glosar de cuvinte dialectale din graiul viu al poporului român din Ardeal, adunate și explicate de <i>Alexiu Viciu</i>	1,50
Cărți și scriitori români din veacurile XVII—XIX, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Notițe etimologice, de <i>Per. Papahagi</i>	—,50
Jocuri de copii, adunate din satul Țepu (jud. Tecuciu). Mem. II, de <i>Tudor Pamfile</i>	1,60
Credințele țăranului român despre cer și stele, de <i>I. Otescu</i>	1.—
Originile limbii române. Studii critice — rezultate nouă. Vocalismul, de <i>Const. C. Diculescu</i>	1,60
Tom. XXX. — Desbaterile Academiei în 1907—8	5.—
» XXX. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	3.—
Medicina poporului. Memoriul I. Boalele oamenilor, de <i>Gr. Grigoriu-Rigo</i>	1,60
— Memoriul II. Boalele vitelor, de <i>Gr. Grigoriu-Rigo</i>	—,50
Contribuțiuni la stabilirea originii orientale a unor cuvinte românești, de <i>Teofil Löbel</i>	—,40
Despre nazalizare și rotacism, de <i>Alexie Procopovici</i>	—,50
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI. — Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
» XXXII. — Desbaterile Academiei în 1909—10	5.—
» XXXII. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	6.—
Inceputurile literare ale lui Constantin Negruzzi, de <i>Iacob C. Negruzzi</i>	—,20
Mirișă. Poem eroic, de <i>Duiliu Zamfirescu</i>	1.—
Cântecul sau «Stihuirea» lui Grigorie Ghica Vodă, de <i>Iacob C. Negruzzi</i>	—,20
Scrierile muzicale ale lui Dimitrie Cantemir Domnitorul Moldovei, de <i>Teodor T. Burada</i>	5.—
» XXXIII. — Desbaterile Academiei în 1910—1911	4.—
» XXXIII. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	5.—
Despre cimilituri, studiu filologic și folkloric, de <i>Dr. G. Pascu</i>	2.—
Contribuții la gramatica istorică a limbii române, de <i>Sextil Pușcariu</i> . Arhimandritul Vartolomei Măzereanu. Schiță biografică și bibliografică cu mai multe anexe, de <i>Dimitrie Dan</i>	1.—
Cimilituri Românești. Anexă la «Despre Cimilituri», de <i>Dr. G. Pascu</i> . Metafizica cuvintelor și estetica literară, de <i>Duiliu Zamfirescu</i>	—,40
O povestire în versuri încă necunoscută despre domnia lui Mavrogheni, de <i>N. Docan</i>	1,20
Palișă dela Orăștie, 1582, de <i>Dr. Iosif Popovici</i>	—,20
» XXXIV. — Desbaterile Academiei în 1911—1912	4.—
» XXXV. — Desbaterile Academiei în 1912—1913	5.—
» XXXV. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	3.—
Din trecutul cultural al Aromânilor (cu prilejul unui document de limbă), de <i>Per. Papahagi</i>	—,20
Rutenii din Bucovina, schiță etnografică, de <i>Protopresviterul Dimitrie Dan</i>	1.—
Glosar de cuvinte din județul Muscel, de <i>Ion Boceanu</i>	—,30
Sufixele macedo- și megleno-române de origine neogrecă, de <i>Dr. G. Pascu</i>	—,40
Elementele romanice din dialectele macedo- și megleno-române, de <i>Dr. G. Pascu</i>	—,80
» XXXVI. — Desbaterile Academiei în 1913—14	5.—
» XXXVI. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i>	2.—
Molitvenicul lui Dosoftei, studiu de <i>D. Pușchilă</i>	1,20
Câteva sufixe românești de origine slavă, de <i>Dr. G. Pascu</i>	—,40
Insemnări autografe scrise într-o carte veche de Dosofteiu Mitropolitul Moldovei (1663—1686), adunate de <i>I. Bianu</i>	—,30
» XXXVII. — Desbaterile Academiei în 1914—1915 (Sub presă).	
» XXXVII. — <i>Memoriile Secțiunii Literare</i> (Sub presă).	
Sufletul războaielor în trecut și în prezent, de <i>Duiliu Zamfirescu</i>	—,30